

Accountantsverslag 2012

Gemeente Ridderkerk

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9830
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van
de gemeente Ridderkerk
t.a.v. de raadsgriffier mr. J. van Straalen
Postbus 271
2980 AG RIDDERKERK

Datum
24 mei 2013

Behandeld door
H.E. de Winter

Ons kenmerk
130781/SH/5501-
3113428960
Uw kenmerk

Onderwerp
Accountantsverslag van gemeente Ridderkerk voor het boekjaar
eindigend op 31 december 2012

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag over het boekjaar 2012. Daarin zijn onze belangrijkste controlebevindingen samengevat. Voorts treft u een analyse aan van de ontwikkelingen in uw vermogen en resultaat.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de Gemeente Ridderkerk. In overeenstemming met uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2012 gecontroleerd. Bij deze jaarrekening hebben wij op 25 mei 2013 een goedkeurende controleverklaring verstrekt.

Dit accountantsverslag bespreken wij met u op 20 juni 2013. Bij die gelegenheid beantwoorden wij ook graag uw eventuele vragen.

Wij maken u erop attent dat voor dit accountantsverslag een beperkte verspreidingskring geldt. Het accountantsverslag is uitsluitend bestemd voor de gemeenteraad en het college. Het is zonder voorafgaande toestemming niet toegestaan om dit accountantsverslag te publiceren. Dit geldt ook voor de publicatie op uw website.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.I. van Vugt RA

c.c. Aan het college van burgemeester en wethouders.

Inhoud

Managementsamenvatting	2
1 Uw vermogen en resultaat	6
1.1 Algemeen	6
1.2 Hoe financieel gezond is uw gemeente?	7
1.3 De ontwikkeling van de schuldbestand.	9
2 Waardering en resultaten grondexploitaties	9
3 Controlebevindingen jaarrekening 2012	14
3.1 Goedkeurende controleverklaring	14
3.2 Foutevaluatie en evaluatie onzekerheden	14
4 Single information Single audit (SiSa)	16
4.1 Ontwikkelingen	16
4.2 Fouten en onzekerheden SiSa	16
5 Controle rechtmatigheid	17
5.1 Begrotingsrechtmatigheid	17
6 Interne beheersing 2012	18
6.1 Algemeen	18
6.2 Risicomanagement	19
7 Overige onderwerpen	19
8 Frauderisico	21
Bijlage A1: Niet gecorrigeerde fouten	23
Bijlage A2: Follow up actiepunten management letter	24
Bijlage B: Onafhankelijkheid	27
Bijlage C: Reikwijdte van de controle 2012	28
Bijlage D: Disclaimer en beperking in gebruik	30

2
 24 mei 2013
 130781/SH/5501-3113428960

Managementsamenvatting

Betreft:	Bevinding	Verwijzing naar pag.
Status van de controle	<p>Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met de vooraf afgesproken planning, zoals overeengekomen in de opdrachtbevestiging van 4 oktober 2012 en het auditplan 2012. De uitgevoerde werkzaamheden hebben geresulteerd in een goedkeurende controleverklaring. De controleverklaring bij de jaarrekening 2012 hebben wij u op separaat toegezonden</p>	<p>N.v.t.</p>
Reikwijdte van de controle	<p>Met de opdrachtbevestiging van 3 september 2012 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2012. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en het audit plan voor 2012. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.</p> <p>Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2012 voldoende voor de doelstelling van onze controle.</p> <p>Een samenvatting van de reikwijdte van de controle voor 2012 is opgenomen in bijlage C.</p>	<p>N.v.t.</p>
Belangrijke bevindingen ten aanzien van significante risico's	<p>De waardering en resultaten van de grondexploitaties komen als gevolg van de economische crisis onder druk te staan. In het verslagjaar 2012 heeft de gemeente de voorziening grondexploitatie moeten verhogen met € 2.400.000 tot € 4.300.000.</p> <p>Voor de belangrijkste bouwgronden in exploitatie (BIE) is het risicoprofiel in de loop van 2012 toegenomen.</p>	<p>13</p>

Managementsamenvatting

Betreft:	Bevinding	Verwijzing naar pag.
<p>Belangrijke bevindingen ten aanzien van overige significante risico's</p>	<p>Voor de gemeenschappelijke regeling Nieuw Reijerwaard (GRNR) is sprake van een verhoogd risicoprofiel. De GRNR heeft tot doel om 90 hectare bedrijfsterrein te realiseren. De gemeenten Barendrecht, Rotterdam en Ridderkerk dragen alle drie 1/3 van de risico's verbonden aan de grondexploitatie.</p>	17
<p>Significante verslaggevingsgrondslagen</p>	<p>Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het college van burgemeester en wethouders het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, die vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken inherent onzeker zijn.</p> <p>De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting bij de balans op pag. 153 e.v. bij de jaarrekening 2012. In 2012 hebben zich ten opzichte van 2011 geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in toegepaste verslaggevingsgrondslagen, die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de baten en lasten en/of de financiële positie van de gemeente.</p> <p>Wij hebben het door het college toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingsgrondslagen geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij zijn van mening dat de verslaggevingsgrondslagen en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.</p>	N.v.t.

Managementsamenvatting

Betreft:	Bewinding	Verwijzing naar pag.												
Analyse vermogen en resultaat	Per 31 december 2012 is het eigen vermogen van de gemeente Ridderkerk met circa € 1,3 miljoen afgenomen. Tevens is de schuldpositie toegenomen.	9												
Geïdentificeerde fouten en tekortkomingen in de toelichtingen	<p>De materialiteit bij de planning en uitvoering van onze controle was € 1.150.000 (2011: € 1.414.000), zoals uiteengezet in onze controleplanning. Deze goedkeuringstolerantie sluit aan op het door de gemeenteraad vastgestelde controleprotocol.</p> <table border="1" data-bbox="943 517 1219 1704"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="943 517 1023 1704">Goedkeuringstoleranties</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="1023 517 1102 1704">Fouten</td> <td data-bbox="1023 517 1102 1704">1% van het totaal van de lasten € 1.150.000</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1102 517 1182 1704">Onzekerheden</td> <td data-bbox="1102 517 1182 1704">3% van het totaal van de lasten € 3.450.000</td> </tr> <tr> <th colspan="2" data-bbox="1182 517 1262 1704">Rapporteringstoleranties</th> </tr> <tr> <td data-bbox="1262 517 1342 1704">Fouten</td> <td data-bbox="1262 517 1342 1704">€ 50.000</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1342 517 1388 1704">Onzekerheden</td> <td data-bbox="1342 517 1388 1704">€ 50.000</td> </tr> </tbody> </table> <p>De jaarrekening 2012 bevat geen niet gecorrigeerde fouten en onzekerheden.</p>	Goedkeuringstoleranties		Fouten	1% van het totaal van de lasten € 1.150.000	Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten € 3.450.000	Rapporteringstoleranties		Fouten	€ 50.000	Onzekerheden	€ 50.000	
Goedkeuringstoleranties														
Fouten	1% van het totaal van de lasten € 1.150.000													
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten € 3.450.000													
Rapporteringstoleranties														
Fouten	€ 50.000													
Onzekerheden	€ 50.000													

Managementsamenvatting

Betreft:	Bevinding	Verwijzing naar pag.
Onafhankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> • Wij zijn onafhankelijk van de gemeente en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid. • Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. • Bijlage B bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid. 	
Belangrijke knelpunten tijdens de controle	n.v.t.	

1 Uw vermogen en resultaat

In de volgende paragrafen geven wij een analyse van het resultaat en het vermogen van de gemeente.

1.1 Algemeen

In het BBV, de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via de programmarekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het resultaat vóór bestemming bedraagt € 1.292.000 nadelig. Per saldo is tussentijds € 2.548.000 aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijke nog te bestemmen jaarresultaat € 1.256.000 voordelig bedraagt. Dit bedrag is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hierna volgende overzicht hebben wij de mutaties in de reserves schematisch weergegeven (x € 1.000):

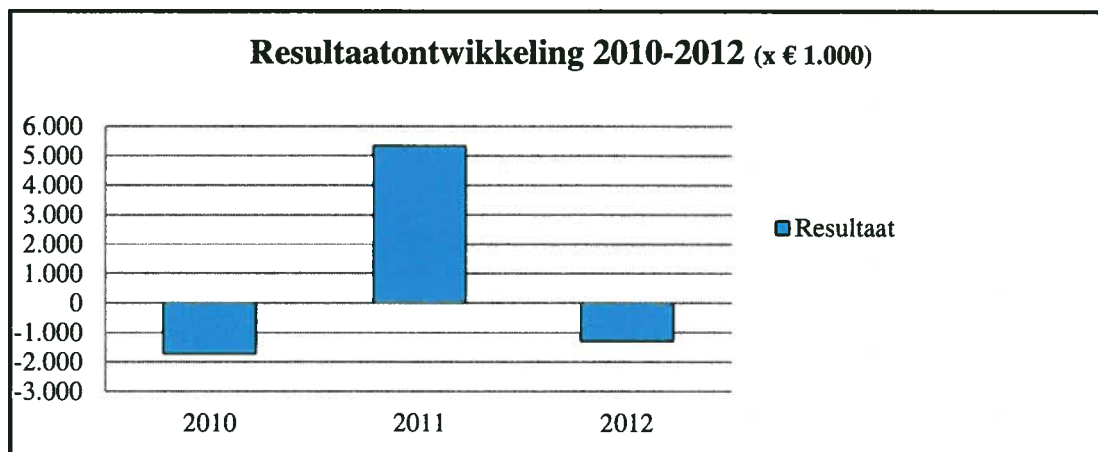
Ontwikkeling Eigen Vermogen	2010	2011	2012
Stand van de reserves per 1 januari	64.336	62.618	67.957
Totaal (=resultaat vóór bestemming)	-/- 1.718	5.339	-/- 1.292
Tussentijdse resultaatbestemming tijdens boekjaar (per saldo onttrokken aan de reserves)	1.168	-/- 2.674	2.548
Nog te bestemmen resultaat bij jaarrekening	-/- 583	2.665	1.256
Stand per 31 december	62.618	67.957	66.665

Note : -/- = nadelig.

De reserves van uw gemeente zijn in 2012 met een bedrag van € 1.292.000 afgenomen. Dit komt overeen met het resultaat voor bestemming van € 1.292.000 nadelig.

De omvang van uw reserves bedraagt ultimo 2012 45,5 % van het balanstotaal (2011: 48 % van het balanstotaal). In de paragraaf weerstandsvermogen is een opsomming vermeld van de mogelijke risico's voor de gemeente. De weerstandscapaciteit is bepaald op € 20,1 miljoen (Jaarrekening 2011 € 5,5 miljoen). Hierbij merken wij op dat binnen uw gemeente een risico inventarisatie is gemaakt, alsmede een kwantificering daarvan. Op basis van de kwantificering van de risico's is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 4 miljoen (was bij jaarrekening 2011 € 2,9 miljoen).

Hierna geven wij een overzicht van de ontwikkeling van het resultaat (vóór bestemming) van 2010 tot en met 2012.

Het positieve exploitatieresultaat 2011 is mede ontstaan na een aantal incidentele baten en lasten. Het “genormaliseerde” exploitatieresultaat 2012 (resultaat exclusief incidentele baten en lasten) hebben wij hierna op hoofdlijnen berekend. Voor een meer uitgebreide analyse van het resultaat verwijzen wij naar de toelichting op de programmarekening en het, overeenkomstig de notitie incidentele baten en lasten van de commissie BBV opgenomen, overzicht van incidentele baten en lasten dat is opgenomen in deze toelichting.

Positief exploitatieresultaat 2012 (x € 1.000)		1.256
Nadelig effectief diverse incidentele lasten	+ 3.295	
		+ 3.295
Voordelig effect diverse incidentele baten	-/- 1.854	
		-/- 1.854
Genormaliseerd exploitatieresultaat 2012 voordelig		2.697

Voor een meer uitgebreide analyse van het rekeningresultaat over het jaar 2012 verwijzen wij naar de toelichting op de programmarekening en het overzicht van incidentele baten en lasten dat is opgenomen in de jaarrekening onder bijlage 3 (pag. 238).

1.2 Hoe financieel gezond is uw gemeente?

De financiële ontwikkelingen maken een kritische herbezinning op de taakvoering van gemeenten noodzakelijk. Om de juiste maatregelen te nemen en goede keuzes te maken, is het belangrijk dat u eerst een goed beeld van de financiële positie van uw gemeente heeft.

Dalende opbrengsten (dividend en bouwleges), hogere lasten (uitkeringen), verliezen bij grondexploitatie en verwachte daling van de uitkering van het gemeentefonds maken de financiële positie van uw gemeente onzeker. Tel daarbij op de nieuwe kabinetsplannen om taken met een fors lager budget over te dragen aan de gemeenten. Een herbezinning op de taakuitvoering is dus noodzakelijk.

Om maatregelen te treffen en goede keuzes te maken, moet u eerst een goed en met elkaar gedeeld beeld van de financiële positie van uw gemeente hebben. De financiële positie is breder dan de reserves en het weerstandsvermogen van uw gemeente. Ook toekomstige, reguliere exploitatielasten zijn bepalend voor de financiële positie van uw gemeente.

Stressindicatoren

Aan de hand van een aantal, vooraf bepaalde, indicatoren wordt de financiële positie van uw gemeente in kaart gebracht. Hiermee krijgt u snel een goed financieel beeld van uw gemeente. Op basis van historische én toekomstgerichte gegevens inventariseren wij, aan de hand van de indicatoren, het financiële beeld van uw gemeente. Op bepaalde onderdelen zullen wij ook gebruikmaken van landelijke of regionale gemiddelden. De uitvoering van de stresstest gemeenten kan snel en belast uw organisatie minimaal. In de stresstest betrekken wij onder andere de indicatoren:

- Schuldpositie;
- Reservepositie;
- Vaste activa -/- reserves;
- Leningen die niet zijn ingezet voor de grondexploitatie;
- Voorzieningen;
- Garantstellingen;
- Rentelasten;
- Grondexploitatie;
- Meerjarenbegroting;
- Reserveontwikkeling.

Uiteraard kunt u zelf extra indicatoren toevoegen. De uitkomsten van de test worden vormgegeven in de vorm van een rapportage en een dashboard.

De financiële positie wordt ook beïnvloed door allerlei indicatoren op financieel gebied, zoals daar zijn:

- Is er financieel deugdelijk beleid?
- Is de begroting actueel (zit alles erin)?
- Hoe ziet het meerjarenperspectief eruit?
- In aanvulling op de eerdergenoemde reserves (omvang vrije reserves, omvang stille reserves).
- Zijn er claims?
- Is er een meerjarig investeringsplan ("normale" investeringen en grondexploitatie)?
- Omvang post onvoorzien?
- Belastingcapaciteit.
- Wmo en Wsw.
- Resultaten verbonden partijen.
- Onderhoud in het algemeen en riolering in het bijzonder.
- Saldo kostenplaatsen.
- EMU-saldo.

De geactualiseerde stresstest zal in juni 2013 aan de raad aangeboden worden.

1.3 De ontwikkeling van de schuldpositie.

De ontwikkeling van de schuldpositie van de gemeente Ridderkerk is stabiel gebleven ten opzichte van vorige jaren en het landelijk gemiddelde. De uitkomsten zijn als volgt:

	Landelijk Gemiddeld (2010)	Kritische norm	Ridderkerk			
			2009	2010	2011	2012
Debt Ratio	60%	80%	52%	47%	48%	45%
Netto schuld/ Exploitatie	63%	150%	48%	53%	56%	54%
Voorraad grond & leningen derden / exploitatie	27%		26%	22%	26%	27%
Schuld-evolutie	€ 50		€ 81	€ 213	€ 50	-/- € 100
Netto schuld per inwoner	€ 2.357	n.v.t.	€ 1.135	€ 1.348	€ 1.398	€ 1.298

2 Waardering en resultaten grondexploitaties

2.1 Algemeen

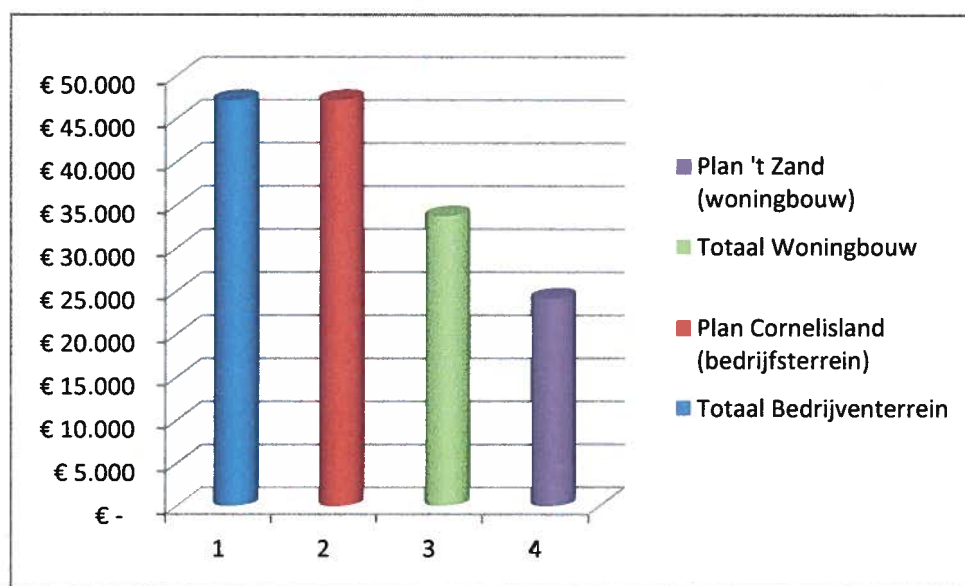
De economische crisis heeft in veel gevallen een grote invloed op de resultaten van (gemeentelijke) grondexploitaties. Gemeenten kunnen hierdoor gezamenlijk honderden miljoenen euro's aan grondinkomsten mislopen. Veel gemeenten hebben inmiddels, mede met het oog op de jaarcijfers, de grondexploitatie opnieuw laten doorrekenen. Dat heeft in veel gevallen effect op de gemeentebegroting. Daar komt bij dat een lagere bouwproductie ook leidt tot minder inkomsten uit onroerend zaakbelasting en bouwleges en dat apparaatskosten die normaal door de grondexploitatie worden afgedekt en nu als extra last op de reguliere begroting gaan drukken.

De twee voornaamste negatieve effecten op de grondexploitatie zijn uitstel van projecten en dalende vastgoedprijzen. Door de vertragingen lopen de rentekosten van gemeenten op. Het duurt immers langer voordat investeringen in grond tot inkomsten leiden. Vaak worden grondverkoop pas 'hard' als een projectontwikkelaar het merendeel (60-70%) van zijn woningen of kantoorruimtes heeft verkocht en die verkopen stagneren momenteel in veel gevallen.

In uw gemeente is intern berekend wat de invloed van de economische crisis kan zijn op de uitkomsten van de grondexploitatie. Met deze berekeningen kan ook worden beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening 2012 op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een verliesvoorziening moet worden getroffen.

2.2. *Bouwgronden in exploitatie*

De Gemeente Ridderkerk heeft ultimo 2012 nog voor circa € 80 miljoen aan verkopen te realiseren. Zie volgende tabel (bedragen x 1.000):

Dit maakt u redelijk gevoelig voor de huidige marktontwikkelingen. Het nog te realiseren bedrag is het bedrag waarover u risico loopt. Met de te realiseren opbrengsten moeten de uitgaven immers worden terugverdiend en eventueel ingerekende winsten worden gerealiseerd. Op basis van actualisatie van de grondexploitatieberekeningen is in uw jaarrekening 2012 voor een bedrag van € 4,3 miljoen aan voorzieningen voor verwachte verliezen op grondexploitaties is verwerkt.

De complexen die dit betreffen, zijn:

- Centrumplan.
- Het Zand
- Piramide / Schoolmeesterswoning
- Transferium Slikkerveer
- Terrein Bakker Staal

Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Grondbeleid en de toelichting op de balans.

Hierbij geven wij u het volgende overzicht:

alle bedragen x € 1.000	Gerealiseerd 31-12-2012			Nog te realiseren			Gevormde voor- ziening	Risiko- profiel	Risiko band- breedte
	invester- ingen	verkopen / bijdragen	boek- waarde	nog te maken kosten	nog te realiseren opbrengst	Eind- waarde (- /- = negatief resultaat)			
Grondexploitaties:									
Centrumplan	7.236	3.445	3.791	2.324	2.724	-3.391	-3.391	ja	
Van Riebeekstraat	1.591	1.307	284	369	1.349	696		nee	
Het Zand	30.262	19.925	10.337	14.033	24.142	-228	-250	ja	
Piramide / Schoolmeesterswoning	630	281	349	463	565	-247	-247	ja	
Cornelisland	20.560	5.552	15.008	28.351	47.185	3.826		ja	
Transferium Slikkerveer	-169		-169	693	253	-271	-271		
Zorgwoningen GS	71		71		71	0			
Lagendijk	4.662	3.212	1.450	1.024	4.607	2.133			
Grex door derden	-137		-137	277		-140	-140		
Totaal	64.706	33.722	30.984	47.534	80.896	-2.378	-4.299		

De uitkomsten van deze berekeningen zijn inmiddels vertaald naar de (meerjaren)begroting van uw gemeente.

Verder zien wij een toename van het risicoprofiel van de belangrijkste BIE. De toename van het risicoprofiel richt zich met name op de vergrote kans op stagnatie in de voortgang en een mogelijke daling van de verkoopprijzen.

Wij adviseren u de frequentie van het actualiseren van de grondexploitatieberekeningen in het licht van de economische omstandigheden, waar nodig, te verhogen en de resultaatverwachtingen van de grondexploitaties met extra aandacht te monitoren. Verder adviseren wij u de gevolgen van een stagnerende voortgang in de grondexploitaties doorlopend te vertalen naar verwachte consequenties voor de (meerjaren)begroting om tegenvallers zo snel mogelijk inzichtelijk te krijgen, zodat er snelle besluitvorming over correctieve of compenserende maatregelen kan plaatsvinden.

12

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

2.3. Risicoprofiel bouwgronden in exploitatie (BIE)

Vanwege de eerder genoemde huidige economische situatie is er voor de BIE sprake van een toegenomen risicoprofiel. De kans op stagnatie van de verkopen is vergroot en er moet rekening gehouden worden met het moeten toepassen van prijsverlaging. Voor met name de plannen het Zand en Cornelisland is sprake van het toegenomen risicoprofiel. De plannen het Zand en Cornelisland zullen niet meer sluitend zijn indien de looptijd moet worden verlengd en de verkoopprijzen jaarlijks gaan dalen. In de loop van 2013 zal meer duidelijkheid ontstaan omtrent de verdere verwachtingen en kan op basis van betere inzichten een herzien calculatie worden gemaakt.

Reactie Deloitte.

Ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2012 hebben wij de geactualiseerde exploitatieprognoses beoordeeld. Hierbij hebben wij specifieke aandacht besteed aan de:

1. Gehanteerde uitgangspunten voor de opbrengstramingen; en de
2. Totstandkoming van de kostencalculaties, rondom de resterende, nog te maken kosten.

Wij hebben vastgesteld dat de kwaliteit van de exploitatieprognoses toereikend is voor de controle van de waardering van het onderhanden werk. Voor de grootste nog lopende deelplannen zijn actuele grondexploitaties beschikbaar. De actuele ontwikkelingen gedurende het jaar zijn door middel van besluitvorming van de Raad en bij opmaak van de jaarrekening 2012 verwerkt in de exploitatieprognoses. Hierdoor is een actueel inzicht in de prognoses ontstaan. Ook is in de programmaverantwoording bij de jaarrekening een uitgebreide toelichting opgenomen van de diverse plannen.

Prognose opbrengsten

De gehanteerde uitgangspunten van de nog te verkopen gronden, welke nog niet contractueel zijn afgehecht, zijn gedeeltelijk bijgesteld in de herziene exploitatieprognoses. Vanuit de van uw gemeente ontvangen analyse van de gehanteerde m² prijzen blijkt dat het gehanteerde prijsniveau voor de kavels woningbouw gehandhaafd is vanuit het raadsbesluit 2010.

Op basis van deze uitgangspunten heeft in 2012 geen directe bijstelling plaatsgevonden van de geraamde opbrengsten betreffende de nog te verkopende gronden. In de paragrafen weerstandsvermogen en grondbeleid is voor de BIE een nadere toelichting opgenomen. Tevens is vermeld wat de mogelijk uitkomsten kunnen worden bij een somber scenario.

Wij vinden dit een acceptabel uitgangspunt. Wel adviseren wij u de huidige marktontwikkelingen nauwlettend te blijven volgen en periodiek de grondprijzen te evalueren.

2.4. Scenario- en risicoanalyse.

Voor een goed inzicht in de risico's van bouwgronden in exploitatie is een periodieke scenarioanalyse aangevuld met eventuele belangrijke risico's belangrijk. Wij adviseren dan ook hier blijvend aandacht aan te geven. Deze scenarioanalyse moet meetpunten bevatten voor met name:

- a. Renterisico; de kans dat de rentelasten toenemen en vertaald in euro's;
- b. Afzetrisico; de kans dat de verkoop van grond stagneert en vertaald in euro's;
- c. Prijsrisico; de kans dat de verkoopprijs van grond naar beneden moet worden bijgesteld en vertaald in euro's;
- d. Kostenrisico; de kans dat de geraamde kosten niet toereikend zijn en vertaald in euro's.

13

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Op basis van deze scenarioanalyse aangevuld met eventuele belangrijke risico's (bijvoorbeeld milieuvervuiling, claims, planschade, zettingsproblemen) kan bepaald worden in hoeverre de vorming van een voorziening gewenst is.

2.5. Ontwikkeling GREX 2008 - 2012

De grondexploitaties nemen bij uw gemeente een belangrijke plaats in. De ontwikkeling van de meest relevante posten betreffende de grondexploitatie geven wij hierna weer:

Post in de jaarrekening (x € 1.000)	2008	2009	2010	2011	2012
Voorraad grond niet in exploitatie	12.226	14.093	11.077	100	0
Voorraad bouwgrond in exploitatie	5.352	9.104	13.903	26.733	26.686
Totaal voorraad gronden	17.578	23.197	24.980	26.833	26.686
Reserve grondexploitatie	614	440	455	0	0
Reserve grondbedrijf projecten	1.000	1.000	1.000	0	0
Reserve strategische aankopen	1.048	698	712	0	0
Voorzieningen grondexploitaties	1.726	2.108	1.726	0	0

Als gevolg van herschikking van de reserves zijn de reserves van 2011 komen te vervallen.

2.6 GR Nieuw Reijerwaard

De GR Nieuw Reijerwaard heeft tot doel c.q. als belang het binnen diens rechtsgebied ontwikkelen en realiseren van minimaal 90 hectare bedrijventerrein op de locatie Nieuw Reijerwaard met de daarbij horende ontsluiting en het daarbij horende groen. Voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein is een sluitende voorcalculatie gemaakt.

Ook voor de gemeenschappelijke regeling Nieuw Reijerwaard (GRNR) is sprake van een verhoogd risicoprofiel. Indien de GRNR te maken krijgt met stagnatie in de verkopen en daling van de verkoopprijzen is de kans aanwezig dat de exploitatie niet meer sluitend zal zijn. De gemeenten Barendrecht, Rotterdam en Ridderkerk dragen alle drie 1/3 van de risico's verbonden aan de grondexploitatie.

Gezien de mogelijke financiële risico's adviseren wij u om u regelmatig tussentijds te laten informeren omtrent de voortgang.

3 Controlebevindingen jaarrekening 2012

3.1 Goedkeurende controleverklaring

Bij de jaarrekening 2012 van uw gemeente hebben wij op 24 mei 2013 een goedkeurende controleverklaring verstrekt.

Bij aanvang van de balanscontrole was de kwaliteit van de ter controle aangeboden conceptjaarrekening voldoende om onze controle te starten en af te ronden. De dossiervorming was matig en tevens hebben wij volledige medewerking van uw medewerkers gehad bij het uitvoeren van onze controlewerkzaamheden.

In dit hoofdstuk rapporteren wij u de belangrijkste bevindingen ten aanzien van de jaarrekening 2012. Een overzicht van alle geconstateerde niet-gecorrigeerde controleverschillen hebben wij in appendix A opgenomen. De posten beneden de rapporteringstolerantie hebben wij niet afzonderlijk maar als totaal opgenomen.

3.2 Foutevaluatie en evaluatie onzekerheden

Bij onze controle hebben wij fouten en onzekerheden van groter dan € 50.000 geconstateerd.

Fouten

Totaal overzicht fouten:

Fouten	Getrouw beeld	Rechtmatigheid	Invloed resultaat
Fout rechtmatigheid tevens getrouwheid			
Begrotingsrechtmatigheid (exploitatie)			
Begrotingsrechtmatigheid (voorwaardecriterium)		€ 540.551	
Begrotingsrechtmatigheid (investeringen)		€ 55.400	
Totale fouten		€ 595.951	

De goedkeuringstolerantie bedraagt € 1.150.000 (1% van de totale lasten). De geconstateerde fouten voor zowel rechtmatigheid als het getrouwe beeld liggen binnen de marge om tot goedkeuring over te gaan.

De rechtmatigheidsfouten betreffen:

- Het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels bij het uitbesteden van schoonmaakwerkzaamheden ad € 313.000;
- Het niet naleven van de verordening voorziening huisvesting onderwijs ad € 228.000
- Overschrijding van het krediet bestrijden wateroverlast Kerkweg ad € 55.400.

15
24 mei 2013
130781/SH/5501-3113428960

Onzekerheden

Totaal overzicht onzekerheden:

Onzekerheden	Getrouw beeld	Rechtmatigheid	Invloed resultaat
Onzekerheden rechtmatigheid tevens getrouwheid	€ 150.000		€ 150.000
Begrotingsrechtmatigheid			
Totale fouten	€ 150.000		€ 150.000

De goedkeuringstolerantie voor onzekerheden bedraagt € 3.450.000 (3% van de totale lasten). De geconstateerde onzekerheden voor het getrouwe beeld liggen binnen de marge om tot goedkeuring over te gaan.

De onzekerheid betreft de kosten voor het leerlingenvervoer. De onzekerheid is ontstaan doordat de wijze van factureren niet helder is opgenomen in de contractafspraken tussen de vervoerder en de gemeente.

4 Single information Single audit (SiSa)

4.1 Ontwikkelingen

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een zevental documenten aan het CBS te leveren.

4.2 Fouten en onzekerheden SiSa

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2012 vallen onder SiSa. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als er geen fouten of onzekerheden geconstateerd zijn. Wij hebben de controle op deze regelingen uitgevoerd op basis van de door u opgemaakte SiSa-bijlage en de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2012. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd:

	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstanden beleid (OAB) 2011-2014	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
E5	Verzameluitkering I&M	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
E29	Tijdelijke regeling uitkering stedelijke synergieprojecten kaderrichtlijn water	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
E29-2010	Tijdelijke regeling uitkering stedelijke synergieprojecten kaderrichtlijn water hernieuwde aanvraag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
G1C-1 en 2	Wet sociale werkvoorziening (WSW)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
G2C-1 en 2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
G3C-1 en 2	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
G5c-1 en 2	Wet participatiebudget	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
H10	Brede doeluitkering Centra voor jeugd en gezin.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	TOTAAL			

5 Controle rechtmatigheid

5.1 Begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2010 van het Platform Rechtmatigheid. De belangrijkste inhoudelijke aanpassing betreft de vaststelling dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat de raad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat de gemeenteraad geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat deze kostenoverschrijdingen door de accountant niet worden betrokken bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden afgegeven.

Daarnaast moet de accountant in het verslag van bevindingen deze kostenoverschrijdingen, waarvan het college in de jaarrekening moet aangeven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde stellen. Extra lasten die worden gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten, en waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig.

In totaal heeft uw gemeente € 120,9 miljoen aan lasten begroot (na wijziging), tegenover € 116,3 miljoen werkelijke lasten. Dit is in totaal een onderrealisatie van € 3,6 miljoen (3%). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 120,9 miljoen begroot, tegenover € 117,7 miljoen werkelijke baten. In totaal gaat het om een lagere realisatie aan baten van € 3,2 miljoen (3%).

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Op diverse programma's (inclusief algemene inkomsten en uitgaven) zijn begrotingsoverschrijdingen op de lasten te constateren. Deze zijn in te delen in de onderstaande categorieën, zoals genoemd in Kadernota 2012 van de commissie BBV.

Lastenoverschrijding programma (x € 1.000)	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee	Onrechtmatig, telt wel mee
Programma 1 (totaal € 627) Burger als Partner	Kostenoverschrijdingen die hoofdzakelijk betrekking hebben op uitgaven grondexploitaties. Deze worden overigens gecompenseerd door direct gerelateerde (hogere) opbrengsten. Ten laste van dit programma is tevens verwerkt de extra dotatie ad € 2,2 miljoen aan de voorziening ter dekking van verliezen grondexploitatie.	V	

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van deze overschrijdingen naar de toelichting op de programmarekening, waarin een analyse van begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid 2012 is opgenomen.

6 Interne beheersing 2012

6.1 Algemeen

De afgelopen jaren is binnen uw organisatie gewerkt aan de invoering van een adequaat systeem van (verbijzonderde) interne controle, mede ingegeven door de verplicht gestelde rechtmatigheidscontrole. Inmiddels heeft uw organisatie enkele jaren ervaring opgedaan met het uitvoeren van verbijzonderde interne controle en is de kwaliteit van de uitvoering geleidelijk verbeterd. Met uw organisatie hebben wij van gedachten gewisseld over mogelijkheden om de interne controle verder te optimaliseren (door met dezelfde of zelfs verminderde capaciteit meer interne controle te kunnen uitvoeren). Dit kan worden bereikt door de verbijzonderde interne controle (die deels achteraf plaatsvindt) meer in de processen in te bedden (en dan ook eerder te laten uitvoeren). Verder zien wij belangrijke mogelijkheden tot verbetering door het geautomatiseerd uitvoeren en ondersteunen van (verbijzonderde) interne controle, zowel gericht op de kwaliteit van de informatie als op de kwaliteit van de procesuitvoering. Wij adviseren u de mogelijkheden tot verdere optimalisatie van de (verbijzonderde) interne controle te onderzoeken.

6.2 Risicomanagement

De verantwoordelijkheid om te komen tot een gemeentebrede en integrale analyse en verantwoording van de risico's ligt primair bij het college. Binnen uw gemeente is geen geïntegreerd systeem van risico-identificatie, -analyse, -beheersing en het afleggen van verantwoording hierover aanwezig. Uw belangrijkste risico's worden wel in beeld gebracht bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening (risicoparagraaf). In de tussentijdse rapportages wordt echter niet gestructureerd gerapporteerd over de follow-up van de risico's (welke maatregelen zijn genomen om de risico's te beheersen c.q. wat zijn de effecten van de risico's op het beleid van de gemeente).

U kunt invulling geven aan risicoanalyse en risicomanagement door op basis van de doelstellingen uit het raads- en collegeprogramma en de programmabegroting na te laten gaan welke gebeurtenissen van invloed kunnen zijn op het bereiken van uw doelen in de planperiode en welke risico's deze gebeurtenissen met zich brengen. Met deze inventarisatie kan een zogenoemde risicokaart worden opgesteld, waarbij wordt aangegeven wat de kans is dat een risico zich voordoet en wat de mogelijke (financiële) impact is van het risico. Deze risicokaart vormt dan de basis voor het bepalen van de noodzakelijke beheersingsmaatregelen en de informatievoorziening (bijvoorbeeld via 1^e en 2^e programma monitor) om de risico's te bewaken.

Het toepassen van een adequaat systeem van risicomanagement biedt de volgende voordelen:

- Een scherper beeld van het meest waarschijnlijke scenario voor de afwikkeling van risico's als component van uw weerstandsvermogen.
- Verhoogd risicobewustzijn binnen alle lagen van de organisatie.
- Effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering (prioriteit leggen bij de belangrijkste onderwerpen).
- Betere koppeling tussen beleid en bedrijfsvoering.
- Versterken van de interne en externe verantwoording.

Samenvattend is er binnen uw gemeente voldoende aandacht voor risico-inventarisatie, maar het risicomanagement kan meer expliciet worden ingebed en worden gestructureerd in uw organisatie.

7 Overige onderwerpen

7.1 De kwaliteit van de accountantscontrole

Ons voortdurende streven naar een kwalitatief hoogwaardige accountantscontrole omvat het hele spectrum van die kwaliteit: de beleidsprincipes en gedragslijnen; hoe wij onze rol en de kwaliteit van onze accountantscontroles definiëren; de filosofie en de doelstelling van de accountant; de specifieke capaciteiten, de tools, methodes, en de normen die wij toepassen bij de uitvoering van accountantscontroles; en het beheren van onze praktijk.

Dit komt ook duidelijk naar voren in alle fasen van de uitvoering van onze controleopdrachten, van cliëntacceptatie, het verrichten van de accountantscontrole, tot aan de communicatie met het auditcommittee c.q. toezichthoudend orgaan. Continue verbetering, zo erkennen wij, vergt een continu leerproces - een erkenning die blijkt uit ons vaktechnische ontwikkelingsprogramma. Wij verzorgen trainingen en opleidingen op het gebied van vaktechniek, regelgeving, beroepsethiek en onafhankelijkheid.

20

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Wij hebben dit jaar het initiatief genomen om een constructieve dialoog met onze stakeholders aan te gaan over hun verwachtingen ten aanzien van onze openbare rol en de kwaliteit van de accountantscontrole, met inbegrip van de communicatie over onze controle. Dit heeft geleid tot inspirerende en constructieve inzichten van investeerders, leden van auditcommittees, regelgevers en politici. Ons jaarlijkse transparantierapport, in te zien via www.deloitte.nl, biedt meer uiteenzettingen over de belangrijkste aspecten van onze benadering ten aanzien van de kwaliteit van de accountantscontrole op basis van de uitkomst van deze dialoog. Ons transparantierapport gaat in op onze kwaliteitsbewakingsprogramma's, de ontwikkeling van onze mensen, externe onderzoeken van toezichthouders, ethiek en naleving van wet en regelgeving, en het monitoren van de prestaties van onze partners. Daarnaast omvat dit verslag ook gedetailleerde financiële en andere informatie.

7.2. Bevestigingen van het college

Wij hebben van het college een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

7.3. Meningsverschil met management of beperking in de reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het college geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controle-opdracht door het college en de medewerkers van de Gemeente Ridderkerk de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

7.4. Openbaarmaking topinkomens

Met ingang van 1 maart 2006 is bij wet vastgelegd dat rechtspersonen of organisaties die volledig of in aanzienlijke mate uit publieke middelen worden gefinancierd beloningen openbaar dienen te maken, voor zover deze het gemiddeld belastbaar loon (inclusief werkgeverslasten) per jaar van ministers te boven gaan. Voor 2012 ligt deze grens op € 194.000 (2011: € 193.000). In 2012 is voor geen van de medewerkers het belastbaar loon hoger dan het grensbedrag.

7.5. Naleving van wet- en regelgeving overig

Wij hebben geen kennis van te rapporteren omstandigheden in verband met het niet-naleven van wet- en regelgeving.

7.6. Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen.. Uit de door ons uitgevoerde werkzaamheden zijn geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen.

21

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

8 Frauderisico

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening. Ter invulling van deze professioneel-kritische houding zal de accountant een inschatting moeten maken van de frauderisico's, zich een beeld moeten vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen, en te bezien of deze maatregelen effectief zijn.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan zal de accountant dit moeten communiceren met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, het college en, in sommige gevallen (fraude in de top van de organisatie) en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, de gemeenteraad.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen ons controleteam en met medewerkers interne controle van uw gemeente, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken, en op preventieve maatregelen daarbij. Van het college hebben wij de van belang zijnde informatie ontvangen.

Bovendien hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop waren gericht om het risico van het "omzeilen" van de interne beheersingsmaatregelen door het college te detecteren. Tevens hebben wij specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen, controles van schattingen en zijn wij alert geweest op significante en ongebruikelijke transacties.

Als onderdeel van onze controle en de gevoerde fraudediscussie hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude, in de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het management, het personeel en met de gemeenteraad.

Tijdens deze gesprekken heeft het college ons voorzien van een actuele frauderisicoanalyse.

De huidige economische ontwikkelingen kunnen voor gemeenten en hun werknemers bijvoorbeeld leiden tot verhoogde prikkels of gelegenheden tot het doen van of meewerken aan fraude. Gelet op het belang van een risicoanalyse die is toegespitst op de huidige economische ontwikkelingen en actuele interne beheersing, adviseren wij het proces van periodieke frauderisicoanalyses een vast onderdeel te laten uitmaken van uw interne controlesysteem dat erop is gericht bedrijfsrisico's te actualiseren, het belang en de waarschijnlijkheid daarvan in te schatten inschatten en het daarop toespitsen van de interne beheersing.

22

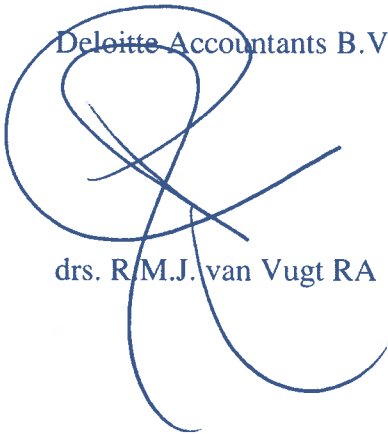
24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Hoewel wij een professioneel-kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2012 hebben wij van het college de van belang zijnde informatie verkregen.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

A large, stylized handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

drs. R/M.J. van Vugt RA

23

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Bijlage A1: Niet gecorrigeerde fouten

Impact van controleverschillen op de jaarrekeningrubrieken:

Aard van de fouten	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.V.T.	
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen huidige periode:		
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout		
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout		
(Sub)Totaal getrouwheidsfouten	Subtotaal	
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten		
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding / fido)	€ 312.629	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoog beleid)	€ 227.922	
Overige rechtmatigheidsfouten	€ 55.400	
Totaal rechtmatigheidsfouten	Totaal € 595.951	
Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid		€ 150.000
Onzekerheid rechtmatigheid is per saldo ook een onzekerheid inzake getrouwheid		
(Sub)Totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	Subtotaal	Totaal € 150.000
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid		
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-staatssteun)		
Extra financiële beheershandelingen een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoog beleid)		
Overige onzekerheden inzake de rechtmatigheid		
Totaal onzekerheden in de controle rechtmatigheid	Totaal	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college bevestigt dat de niet-gecorrigeerde fouten, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde fouten.

24
 24 mei 2013
 130781/SH/5501-3113428960

Bijlage A2: Follow up actiepunten management letter

Legenda	Status	Prioriteit	Kolom
Het advies is nog niet ten uitvoer gebracht.		Hoog	H
Het advies wordt uitgevoerd, maar is nog niet afgerond.		Middel	M
Het advies is uitgevoerd en afgerond.		Laag	L

Onderwerp en verwijzing eerdere rapportage	Aanbeveling eerdere managementletter	Follow-Up	H	M	L
Onzekerheid rechtmatigheid rekening-courant SDV door ontbreken specificatie	Op korte termijn de post doorbetaling rekening-courant SDV specificeren en afwickelen.	Advies opgevolgd.			
Grondexploitatie Het Zand	Het in te rekenen woningprogramma Het Zand laten toetsen op haalbaarheid ten aanzien van afzettingen en prijsstelling	De herziene exploitatie het Zand is 22 november 2012 door de raad vastgesteld			

Onderwerp en verwijzing eerdere rapportage	Aanbeveling eerdere managementletter	Follow-Up	H	M	L
Administratie & verslaglegging	Nagaan of er een voorziening moet worden getroffen voor de claim van de Stroom en Opmaat ad € 310.000	Op 11 december 2012 heeft er overleg plaats gevonden met Aafje. Hierbij is overeenstemming bereikt over een bedrag van € 193.000. Dit bedrag is in de jaarrekening 2012 verwerkt.			
WMO	Rechtmatigheid WMO. Met de zorgkantoren Aafje en Riederborg zijn afspraken gemaakt omtrent het verstrekken van een controleverklaring aan de gemeente inzake de juistheid en rechtmatigheid van de ingediende facturen huishoudelijke hulp.	Van de betreffende zorgkantoren heeft de gemeente een controleverklaring ontvangen			
Grondexploitatie	De tussentijdse informatievoorziening is niet toereikend en geeft een te optimistische afspiegeling in programmamonitor. Advies is om periodieke informatievoorziening te verbeteren en af te stemmen.	Het advies wordt uitgevoerd, maar is nog niet afgerond.			
Grondexploitatie	Maken van risicoanalyses voor de bouwgrond in exploitatie.	Is opgenomen in de paragraaf grondbeleid.			

26
 24 mei 2013
 130781/SH/5501-3113428960

Onderwerp en verwijzing eerdere rapportage	Aanbeveling eerdere managementletter	Follow-Up	H	M	L
Onderwijs	Afwikkeling van de overschrijdingsregeling basisonderwijs en voorziening exploitatiekosten bijzonder basisonderwijs.	Is onder handen, maar nog niet afgewikkeld.			

27

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Bijlage B: Onafhankelijkheid

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de 'Nadere Voorschriften inzake onafhankelijkheid van de openbaar accountant' (hierna: NVO) en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de NVO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de Gemeente Ridderkerk in 2012 voldoende is gewaarborgd. Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hieronder opgenomen.

Aanvullende dienstverlening
<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren interne controle Gebundelde doeluitkering WWB/WIJ/IOAW/IOAZ/BBZ en Participatiebudget• Fiscale advisering• Verzorgen actualiteitenmiddag gemeenten• Controle bijzondere verantwoordingen 2012

28

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Bijlage C: Reikwijdte van de controle 2012

De opdracht die u ons heeft verstrekt

Binnen het kader van de meerjarige overeenkomst tussen uw gemeente en Deloitte Accountants B.V. tot het controleren van uw jaarrekening worden elk jaar de onderlinge afspraken formeel bevestigd door middel van een opdrachtbevestiging. Met de opdrachtbevestiging van 3 september 2012 heeft u ons op meer gedetailleerde wijze opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2012.

De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening van de Gemeente Ridderkerk. In dit accountantsverslag geven wij een toelichting op de bevindingen naar aanleiding van de controle.

Onze controle aanpak bestaat in hoofdlijnen uit drie fasen: de risicoanalyse, de interim-controle en de jaarrekeningcontrole.

Gezamenlijke risicoanalyse als basis

Onze controle start met het maken van een analyse van de risico's waar u als gemeente mee te maken heeft. Deze risicoanalyse zien wij als een gezamenlijke actie van ons controleteam en vertegenwoordigers van uw gemeente en maakt deel uit van ons pre-auditgesprek. Het doel hiervan is om op basis van gezamenlijke kennis van uw organisatie en uw omgeving tot een zo volledig en bruikbaar mogelijke risicoanalyse te komen, die als basis voor de verdere controlewerkzaamheden kan dienen. Het gaat hierbij primair om de externe risico's en de risico's in de bedrijfsvoering. Bij deze inventarisatie ligt primair de focus op de risico's op afwijkingen van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude of fouten.

Interim-controle

Onze risicoanalyse en de daarop gebaseerde controle aanpak richten zich niet uitsluitend op de jaarrekening zelf, maar ook op het systeem van interne beheersing. Hoe beter dat systeem functioneert, hoe meer zekerheid er bestaat dat er betrouwbare informatie wordt opgeleverd, zowel tussentijds als bij de jaarrekening. Omdat deze interne beheersing het gehele jaar goed dient te functioneren, hoeven wij met de aanvang van onze controle niet te wachten totdat de jaarrekening gereed is. Onze controle vindt daarom voor een belangrijk deel al in de tweede helft van het boekjaar plaats.

Wij onderzoeken tijdens de interim-controle de procesrisico's, om te bepalen of hierin voldoende beheersmaatregelen (de AO/IB) zijn getroffen. Het product van deze fase van de controle is een managementletter met daarin opgenomen verbeterpunten ter verdere optimalisatie van de interne beheersing (zie paragraaf Interne beheersing).

29

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Jaarrekeningcontrole

Bij de jaarrekeningcontrole stellen wij vast of de jaarrekening is opgesteld volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften, of de door u opgestelde jaarrekening een getrouw beeld geeft en of de baten, lasten en balansmutaties voldoen aan de eisen van rechtmatigheid zoals opgenomen in het controleprotocol 2012. Ook stellen wij vast dat de posten in de jaarrekening adequaat zijn toegelicht. Onze controle houdt niet in dat wij alle posten integraal controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden of onrechtmatigheden te ontdekken, rekening houdend met de materialiteitsgrenzen zoals vastgelegd in het controleprotocol 2012

Het product van de jaarrekeningcontrole is de controleverklaring bij de jaarrekening en een verslag van bevindingen. In het verslag van bevindingen worden fouten en onzekerheden gerapporteerd die de vastgestelde rapportagetolerantie (€ 50.000) overschrijden en worden overige bijzonderheden die van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening aan uw gemeenteraad gerapporteerd (zoals governance, financiële positie, ontwikkeling resultaten en de kwaliteit van de interne beheersing).

Scope van de opdracht

Onze controleverklaring is gebaseerd op onze controlewerkzaamheden als accountant van de Gemeente Ridderkerk.

30

24 mei 2013

130781/SH/5501-3113428960

Bijlage D: Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor de leden van de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de Gemeente Naam en mag niet in zijn geheel of gedeeltelijk aan derden worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht waarvan wij van mening zijn dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel, welke zal worden verstrekt in onze controleverklaring.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking